

Løsninger

Udtalt

Samfundslitteratur

1. Lyd og lydskrift

Øvelse 1.1: Hvilke ordpar er homofoner?

Homofoner:

skråt – skrot, bille – bilde, vejr – værd, Line – ligne, bombe – bumpe, bække – begge, chok – sjok

Ikke homofoner:

hest – hæst (kort vokal vs. lang, stødt vokal), fugle – fulde (lang vokal vs. kort vokal), det – dit ([de] vs. [di]), takke – tagge ([ɑ]-vokal vs. [a]-vokal), gener (pl. af gen) – gener (pl. af gene) ([g] vs. [ɕ] (sj-lyd)), chat – sjat ([tj] vs. [ç], dvs. tj-lyd vs. sj-lyd)

NB *også – os*: I distinkt udtale ikke homofoner, *også* er et tostavellesord ['ʌsə], men i almindelig løbende tale udtales begge ord [ʌs], dvs. de kan være homofoner.

Øvelse 1.2: Lydret stavemåde

Retskrivningsordbogen	Forslag	Bemærkning
<i>mayonnaise</i>	majonæse	*1
<i>fiske</i>	fesge	*1
<i>friske</i>	frasge	*1
<i>slagord</i>	slawor	*3
<i>slangord</i>	slangor	*4
<i>håbe</i>	håbe	*1
<i>skubbe</i>	sgåbbe	*1, *2
<i>hoppe</i>	hårbe	*1, *5
<i>hobbit</i>	hobid el. hårbid	*5
<i>habil</i>	habiil	*6
<i>søjle</i>	sårjle	*1, *5
<i>bølge</i>	bølje	*1

- (1) For alle ord der ender på *-e*, gælder at dette bogstav også må præsentere schwa-vokalen [ə]. Ellers skal vi opfinde et nyt bogstav til schwa-vokalen.
- (2) *skubbe-sgåbbe*: Her gælder RO § 8(1): **Kort vokal i trykstærkt stavelse** gengives med V + CC (= to konsonantbogstaver), **lang vokal i trykstærkt stavelse** med V + C. Ellers skal man (a) skelne mellem lange og korte vokaler ved at dobbelt- henholdsvis enkeltskrive vokaler, fx *hååbe* for 'håbe' og *sgåbe* for 'skubbe', eller (b) bruge et diakritisk tegn for lange vokaler, fx *hå´be* 'håbe' vs. *sgåbe* 'skubbe'.
- (3) Her står *a* for en anden vokal end i *friske* og *slang-*. Dvs. der er brug for et andet a-bogstav.
- (4) *ng* står for [ŋ], dvs. en digraf, som i gældende retskrivning.
- (5) *år* står for [ʌ], dvs. en digraf <år> er nødvendig, hvis vi ikke skal have et nyt bogstav til denne lave bagtungevokal.
- (6) Her er den lange stødte vokal [i:ʔ] foreslået stavet med dobbelt-vokal, *ii*. Stødet er dog ikke markeret, som det heller ikke er i forslagene til de to ord med *-ord*, eller i gældende retskrivning ellers.

Øvelse 1.3: Lav selv flere vokalsøgninger på Bogstavlyd

- (a) Hvad er den hyppigste udtale af bogstavet *o*?
- [ʌ] (35 %), dernæst [o] (16 %) og [o:ʔ] (14 %), og dernæst mindre procenttal.
- (b) Hvad er den hyppigste stavemåde for kort æ-lyd [ɛ]? Er det æ eller e?
- Det er *e* (49 %), vs. *æ* (38 %).
- (c) Hvad er den hyppigste stavemåde for en lang æ-lyd [ɛ:]?
- Klart *æ* (76 %), med *e* med blot 18 %.
-

Øvelse 1.4: T- og o-udtaler**T-udtale:**

[t] *trul*: I begyndelsen af en stavelse.

[d] *stup*, *krotter*: Efter [s] og i midten af et ord foran *-e* og *-er*.

[ð] *suppet*: Sidst i et ord – men obs på muligt vestdansk [d]-udtale her.

O-udtale:

[ʌ] *krotter*: Kort, i lukket stavelse.

[o:] *frobe*: Lang, i åben stavelse.

[o] *kento*: I udlyd.

[ɒ:] *porber*: Foran *r* (NB: [ʌ] og [ɒ:] kan forveksles).

Øvelse 1.5: Hyppigste udtale af bogstavet c

- (a) Hvad er den hyppigste udtale af bogstavet *c*?
- [s] (44 %), dernæst [k] (40 %), dernæst [g] (15 %), og derefter mindre procenttal.
- (b) Hvordan påvirker det resultatet hvis du begrænser søgningen til *c*'er der står først i et ord (ved at indsætte tegnet # i søgefeltet til venstre for det centrale søgefelt)?
- [k] er nu hyppigst for *c* først i et ord (60 %), dernæst [s] (39 %).
-

2. Foner og fonemer – og fonetik og fonologi

Øvelse 2.1: Minimalpar

(a) Inddel i minimalpar vs. ikke minimalpar

Minimalpar: *held-Keld, kend-tænd, krise-prise, grise-grine, du-De, si-sug, tyr-fyr*

Ikke minimalpar: *held-skæld, skæl-tæl, prise-grine, dut-De, Stig-sti, ko-sko, ko-tyr, is-si*

(b) Find minimalpar, fx

[f]-[l]: *fise-Lise, fir-lir, fur-lur, ...*

[t]-[k]: *tække-kække, Tulle-kulde, træ-kræ, ...*

[s]-[v]: *sal-hval, silde-vilde, sen-Hven, suk-vug, sok-wok ...*

(c) Find minimalpar der viser at disse lydpar er distinktive midt i et ord: [e]-[i], [i]-[u]

[e]-[i]: *fedt-fit, midt-mit* m.fl.

[i]-[u]: *dit-dut, mit-mut, skidt-skudt* m.fl.

(d) Find minimalpar der viser at disse lydpar er distinktive til sidst i et ord

[s]-[d]: *Mads-mat, tis-tit* m.fl.

[d]-[g]: *tæt-tæk, dit-dik, småt-smog* m.fl.

Øvelse 2.2: Nye vokaler

byde: norrønt *bjóða*; **tyve:** norrønt *tjogu*

- I begge tilfælde har den palatale halvokal fremrykket en bagtungevokal (ó og o, dvs. o- eller å-agtige lyde) til en fortunevokal [y:], men læberundingen – og længden – er bevaret, hvorpå halvokalen er forsvundet, og et nyt vokalfonem er opstået.

høre: norrønt *heyra*; **ø:** norrønt *ey*

- I begge tilfælde har den efterfølgende rundede lyd, y, rundet e, så denne er blevet ø, hvorefter y er forsvundet, og et nyt vokalfonem er opstået.
-

Øvelse 2.3: Bogstaver og fonemer

- Bogstaver der ikke svarer til fonemer, fremhævet: *uh, mandig, joh, hvem, åh, tolv, troid, øh, mand, hjem, sende.*
-

3. Artikulation

Øvelser 3.1: Artikulationsbeskrivelse

Artikulationsbeskrivelse af ordet *snegle* udtalt isoleret

- Mellemgulvet sænkes, og lungerne fyldes med luft. Mellemgulvet spændes og presser luften op gennem luftrøret og struben hvor stemmelæberne er spredt fra hinanden.
 - Fortungen hæves mod ganen, og der formes en rille langs tungens midterlinje. Tungespidsen tager enten kontakt med alveolarranden eller bag tænderne i undermund, og luftstrålen fra lungerne rammer bagsiden af fortænderne hvilket giver den karakteristiske hvislestøj for [s].
 - Hele tungespidsen tager nu kontakt således at der lukkes for luftstrømmen samtidig med at stemmelæberne tilnærmes hinanden og begynder at svinge. Stemmelæberne bevares i denne stilling indtil afslutningen af ordet. Samtidig sænkes velum og giver passage for luftstrømmen gennem næsehulen hvorved [n] artikuleres.
 - Herefter hæves velum igen (og forbliver hævet gennem resten af ordet) samtidig med at tungen sænkes til en højde der er passende for den åbne vokal [ɑ].
 - Herefter bringes fortungen i nærheden af den hårde gane dog uden at tage kontakt mens halv vokalen [ɪ] artikuleres.
 - Nu tager tungespids og -blad kontakt til alveolarranden mens der stadig er passage for luften langs en eller begge af tungens sider, og lateralen [l] artikuleres.
 - Herefter slipper tungen kontakten med ganen og alveolarranden, og tungen bringes i hvilestilling, og vokalen frembringes: [ə].
 - Herefter hører stemmelæbesvingningerne op, læberne lukker sammen, og velum sænkes så vejret trækkes uhindret gennem næsen.
 - Artikulationen af ordet *snegle* er slut.
-

5. Konsonanter

Øvelse 5.1: Konsonanttyper

- [p d g] er lukkelyde, [s] er en hæmmelyd, men de er alle obstruenter.
 - [s] har samme artikulationssted som [d], nemlig alveolarranden (alveolær).
 - [p g] er forskellige fra [l] ved at [p] er labial, [g] velær og [l] alveolær. Desuden er de obstruenter (lukkelyde), og [l] er sonorant (approksimant).
 - [s] er en obstruent, og [n] er en sonorant (men de har samme artikulationssted, alveolarranden – de er begge alveolære).
 - [f] er en ustemt, labiodental hæmmelyd (obstruent), [ð] er en stemt approksimant (her kategoriseret som alveolær).
 - [k] er en ustemt, velær (uaspireret) lukkelyde (obstruent), [j] er en (stemt) palatal approksimant (halvvokal; sonorant).
-

Øvelse 5.2: Lukkelydes artikulation

- [p] er aspireret og labial, dvs. den aktive artikulator er læberne.
 - [g] er uaspireret og velær, dvs. den aktive artikulator er tungeryggen (dorsum).
 - [g] har mest til fælles med [d] fordi de begge er uaspirerede, men de har forskelligt artikulationssted og forskellig aktiv artikulator.
-

Øvelse 5.3: Lydskrift af lukkelyde

pakke [pɑgə], *knappe* [knɑbə], *stakke* [sdɑgə], *takke* [tɑgə], *lakke* [lɑgə], *slagge* [slɑgə] (affaldsprodukt fra kulforbrænding), *knap* [knɑb], *lap* [lɑb], *lab* [lɑb], *bap* [bɑb], *pub* [pʌb], *pubber* [pʌbe], *pupper* (*sig*) [pʌbe], *slags* [slɑg], *slacks* [slɑg] ('bukser'), *Gnags* [gnɑg] (ældre rockgruppe), *gnæk* [gnɛg], *kuk* [kʉg], *klukke* [klʉgə], *skrab* [sgʁɑ:ʔb], *skrap* [sgʁɑb], *skrabe* [sgʁɑ:bə], *skrappe* [sgʁɑbə], *knæk* [knɛg], *knægt* [knɛgd].

Øvelse 5.4: Sibilanter

- Ved at tungen danner en rille på midten som luften passerer ad. (Prøv at sige et [s] og et [ʃ], og træk så vejret indad, så kan du mærke du bliver kold midt på tungen – i rillen.) De er forskellige ved at [ʃ] dannes med hele den forreste del af tungen der presses op mod den hårde gane; [s] dannes med kun tungebladet, eller tungespidsen der presses op mod alveolarranden, eller endda tættere på tænderne hvis man har et såkaldt "addentalt s".
-

Øvelse 5.5: Lydskrift af hæmmelyde

stressfaktors ['sdvʌsfɑktʌs], *filosof* ['filosʌf], *hashens* ['hɑçəns], *sjælsfrelse* ['çɛ:ʔlsfʌlsə], *kræsenhed* ['kʀæ:sən-heðʔ], *sjofles* ['ço:fləs], *hamstres* ['hamsdʷes], *tings* ['teŋʔs], *xylofonisk* [sylo'fo:ʔnisg], *fredagslik* ['fʀæ:ʔdassleg].

Øvelse 5.6: Lydskrift af nasalkonsonanter

længes ['lɛŋəs], *banke* ['bɑŋgə], *sænke* ['sɛŋgə], *lænkes* ['lɛŋgəs], *senge* ['sɛŋə], *mange* ['mɑŋə], *manke* ['mɑŋgə], *finker* ['fɛŋgɛ], *lange* ['lɑŋə], *finger* ['fɛŋʔe], *krænke* ['kʀæŋgə], *rende* ['ʀənə], *klamme* ['klamə], *ringe* ['ʀɛŋə], *kvælning* ['kvɛ:lŋɛŋ], *krænge* ['kʀæŋə], *blomstrende* ['blɒmsdʷɛnə], *blomstring* ['blɒmsdʷɛŋ].

Øvelse 5.7: Nasaler og minimalpar

(a) Kontrast mellem [m] og [p b], [n] og [t d] initialt

- Initialt [m p b]: *masse, passe, basse; malle, Palle, balle* m.fl.
- Initialt [n t d]: *nusse, tusse, dusse; nælde, tælle, delle* m.fl.

(b) Kontrast mellem [ŋ] og [g] medialt

- Medialt [ŋ] og [g]: *længe-lække, lunge-lukke, lange-lakke* m.fl.

(c) Kontrast mellem [m n ŋ] medialt og finalt

- Medialt [m – n – ŋ]: Fx *lemme, lænde, længe* ['lɛmə 'lɛnə 'lɛŋə]; nok ikke mange andre mulige.
Finalt [m – n – ŋ]: I **final position** kan man i hvert fald have en uægte serie, fx *søm, synd, syng* [sœmʔ sœnʔ sœŋʔ]. Ægte minimalserier er nok svære at finde, enten fordi der som her er vokalforskel, eller også er der forskel fx først i ordet eller mht. stød, fx *dram, tran, trang* [dʀɑmʔ tʀɑn tʀɑŋʔ]. Men sådanne **subminimalpar** kan også fungere som bevis.

Øvelse 5.8: Vekslen mellem nasalkonsonanter

- Den alveolære nasal [n] kan veksle med den labiale nasal [m] foran andre labialer som i *hindebær, Brøndby* ['hembæɐ̯ 'bʀœmby:ʔ].
- Den alveolære nasal [n] kan veksle med den velære nasal [ŋ] foran andre labialer, som i *indkast og håndklæde* ['ɛŋkɑsd 'hɑŋkle:ðə]. I ordene *kanter* og *danser* står det alveolære [n] foran en anden alveolær konsonant [d] og [s].

Øvelse 5.9: Approksimanter og lydskrift

hjord [jɔ:d], *stege* [sda:ɣə], *jarl* [ja:ʔl], *leje* ['la:ɣə], *jule* ['ju:lə], *huj* ['hu:ɣə], *veje* ['vɔ:ɣə], *madro* ['maðʀo:ʔ], *djærv* [djaɐ̯ʔ], *dværg* [dvaɐ̯ʔ], *bjerg* [bjæɐ̯ʔ], *slave* ['slæ:ɣə], *hvælving* ['vɛlvɛŋ], *Kalvehave* ['kalvəhæ:ɣə] (landsby på Sydsjælland), *vejre* ['vaɣɛ], *vejr* [vaɐ̯ʔ], *blad* ['blaðɛ], *kvæder* ['kvɛ:ðɛ].

- Husk: [v j ɣ] først i en stavelse, [ɣ ɣ ɣ] sidst i en stavelse.

Øvelse 5.10: Engelske låneord

- Der vil nok være tendens til oftere [v] i *weekend*, *whisky*, *William* og *whist*, men [w] kan ikke udelukkes i *whisky*, og [v] kan ikke udelukkes i de andre, men vil nok ikke forekomme i *whatever* og *Wales*. Til grund for variation kan lægges:
 - (1) Etablerethed i dansk, dvs. hvor velkendt og gammelt er ordet i dansk.
 - (2) Kodeskift: *Whatever* og *Wales* med [w] vil være kodeskift, altså engelsk.
 - (3) Efterfølgende vokal: Nok oftere [v] foran en fortungevokal, her fx [i] og [e].
 - (4) Omfortolkning til dansk morfem, fx [v] i *windsurfing* som udtale af omfortolkning til *vind-surfing*. [v] i *wifi* vil nok være pga. "etablerethed", jf. efterfølgende diftong [aɪ] med mellemtungevokal.

Øvelse 5.11: Lydskriftfejl

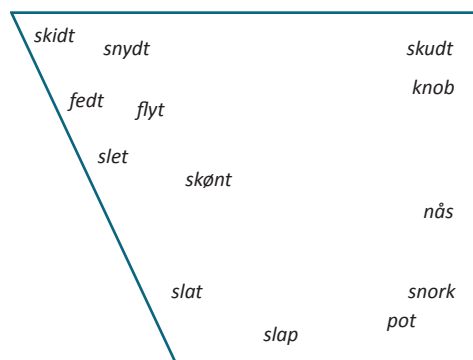
	<i>fregne</i>	<i>banke</i>	<i>kløve</i>	<i>beruset</i>	<i>dreng</i>	<i>russerne</i>	<i>planke</i>
Fejl	[fɛʁɑɪŋə]	[bɔŋgə]	[klø:wə]	[be'ɹu:ʔsəð]	['dɛʁɑɪŋə]	['ɹusenə]	['pɔŋgə]
Rigtigt	[fɛʁɑɪnə] / [fɛʁɑɪŋə]	[blɑŋgə]	[klø:ʁə]	[be'ɹu:ʔsɔ] / [be'ɹu:ʔsəð]	['dɛʁɑɪŋə]	['ɹusenə]	[plɑŋgə]

6. Vokaler

Øvelse 6.1: Vokaltyper

- [i] er en høj, urundet fortungevokal – [ɪ] er en halvlav(/midt) bagtungevokal.
- [u] er en høj bagtungevokal – [œ] er en lav, rundet fortungevokal.
- [æ] er en halvlav, urundet fortungevokal – [y] er en høj, rundet fortungevokal.
- [ɛ] er halvhøj (/midt) urundet fortungevokal – [œ] er en halvlav, rundet fortungevokal.
 - Bagtungevokaler er altid rundede i dansk. Derfor redundant at skrive det.

Øvelse 6.2: Vokaler i vokaldiagrammet

Øvelse 6.3: Fortungevokalers kvalitet og længde (stød ignoreret)

- [i]: *fnist, ridt, kilo, filt*; [i:]: *fleece, Lise, pile*
 [e]: *list, nisse, ferie, til, pille*; [e:]: *mest, skele, mega*
 [ɛ]: *fest, flet, felt*; [ɛ:]: *pæle, stjæle*
 [æ:]: *hale, sale, karl*
 [a]: *Lasse, salg, rist, skal, kald*
 [ɑ]: *rast, præst*; [ɑ:]: *skarn, Karl*

Øvelse 6.4: Lydskrift af fortungevokaler

[silʔ] *sild*, [sgɛmdə] *skimte*, [tildə] *tilte*, [sgɛldə] *skilte*, [sgɛlʔ] *skæl*, [sgɛlʔ] *skel*, [sgɛlʔ] *skil (dem)*, [sgɛlʔ] *skæld (vb.)*.

Øvelse 6.5: A-kvaliteter

- [a]: *kande, sadde, kalde, katte, Lasse, ka'*
Regel: [a] optræder foran alveolære og dentale konsonanter og finalt.
- [ɑ]: *lappe, kamme, sange, labbe, haj, hav*
Regel: [ɑ] optræder foran labiale, palatale og velære konsonanter.

Øvelse 6.6: A-kvaliteter og r-påvirkning

<i>Anders</i> ['anes]	<i>Randers</i> ['ʁanes]
<i>anderledes</i> ['anele:ðs]	<i>ramme</i> ['ʁama]
<i>vandre</i> ['vandvæ]	<i>rask</i> [ʁasg]
<i>aldrig</i> ['aldvɪ]	<i>rap</i> [ʁab]
	<i>rat</i> [ʁad]

Nej, de overholder ikke reglen. Ordene i kolonne til højre har [ʁ] foran a-vokalen, som derfor altid er [ɑ]. Ordene til venstre har også [ɑ] selvom de står foran en alveolær konsonant. Den lave og tilbagetrukke [ɑ]-lyd skyldes de suprafaryngale lyde [e] og [ɐ] i efterfølgende stavelse. Afvigelserne er altså regelrette.

Øvelse 6.7 A-kvaliteter og kaffe-ord

- Alle kaffe-ordene kan have [a]- og [ɑ]-udtale, måske med undtagelse af *caffè*, hvor [a] nok vil være mærkeligt. De følger derfor ikke reglen strengt. Det er fordi de er låneord og derfor ikke tilpasset det danske lydssystem.
- *Ladte* og *mados* har [a], *kano* og *NATO* har [æ:], helt efter reglen fra øvelse 6.6.

Øvelse 6.8: Typer af rundede fortungevokaler

[y]	[ø]	[œ]	[ɶ]
kylling	søster	bryst	ørken
kryster**	kysse	høns	Søren
mylder	kyst*	røbe	Rønne
bytte	stykke		mørke
knytte	bøtte		snøre
kyse	høre		

* Kan have [y]; ** kan have [œ]. Ordene under stregen i [y]-, [ø]- og [œ]-rækkerne har lang vokal.

Øvelse 6.9: Hvad betyder ...

['gy:se 'gy:ʔse 'gyse]: (en) gyser ('film'), (hun) gyser, gysser
 ['hy:le 'hy:ʔle 'hy:ʔle]: (en) hylér ('sælunge'), (han) hylér, hylder

Øvelse 6.10: Rundede fortungevokaler og lydskrift

snøft [snøfd] flydt [flyd] flyt [flød] snørkle [snæglə] snydt [snyd]
 nyt [nyd] smør [smæɐ] nytte [nødə]

Øvelse 6.11: Typer af bagtungevokaler

[u]	[o]	[ɔ]	[ɒ]	[ʌ]
<i>kulde</i>	<i>skjorte</i>	<i>kul</i>	<i>Morten</i>	<i>kolde</i>
<i>muld</i>	<i>mole</i>	<i>skuffe</i>	<i>skorte</i>	<i>Rolf</i>
<i>mule</i>		<i>rust</i>		<i>sold</i>
<i>ru</i>		<i>lunde</i>		<i>rov</i>
<i>lune</i>		<i>skål</i>		<i>råt</i>
		<i>mål</i>		<i>skøjte</i>
		<i>rå</i>		
		<i>låne</i>		
		<i>nåle</i>		

Ordene under stregen i [u]-, [o]- og [ɔ]-kolonnerne har lang og evt. stødt vokal.

Øvelse 6.12: Bagtungevokaler og lydskrift

[bɔg] *buk*, [flɔg] *flok*, [flɔ:ʔd] *flåt*, ['snublə] *snuble*, ['sbɔ:lə] *spole*, ['snɔbə] *snuppe*, ['sgɔ:lə] *skole*, [knɔ:ʔb] *knob*, ['mɔdə] *måtte*, ['sgɔ:lə] *skåle*, [flɔðʔ] *flod*, [flɔð] *flåd*, [luðʔ] *lud*, [lɔðʔ] *lod* ('lade som om'), ['dɔ:də] *Dorthe*, [lɔð] *lod* ('metalgjenstand').

Øvelse 6.13: Hvad betyder ...

['bɔ:də 'bɔdə]: *borte, bätte*
 ['ku:le 'kulʔe]: *kuler, kuller*
 ['mɔ:le 'mɔ:ʔle]: (en) måler, (hun) måler

Øvelse 6.14: Bestem schwa-vokalen

- Tryksvag stavelse efter den trykstærke: *bøde*, *legende*, *interesse*, *menneske*
- Tryksvag stavelse efter den trykstærke og bøjningsendelser: *hoppe*, *elevtallene*, *savet*, *salen*, *levende*, *stole*, *stolene*, *hoppende*, *rulles*, *bedende*.
- Tryksvag stavelse før den trykstærke: *interesse*, *element*

Øvelse 6.15: Lydskrift og diftonger**Faldende diftonger:**

Med [ɪ]	Med [ʊ]	Med [ɛ]
<i>Mai</i> [maɪ̯]	<i>flyv</i> [flʏʊ̯]	<i>kær</i> [kæɛ̯]
<i>tøj</i> [tɔɪ̯]	<i>skov</i> [sgʌʊ̯]	<i>før</i> (adv.) [føɛ̯]
<i>træg</i> [tɹæɪ̯]	<i>støv</i> [sdøʊ̯]	<i>tror</i> [tɹoɛ̯]
	<i>riv</i> [ɾɪʊ̯]	<i>kør</i> [køɛ̯]
	<i>hæv</i> [hɛʊ̯]	<i>sner</i> [sneɛ̯]
	<i>kog</i> (vb.) [kɔʊ̯]	<i>kur</i> [kuɛ̯]

Stigende diftonger:

Med [j]	Med [w]
<i>Jens</i> [jɛns]	<i>wok</i> [wʌŋ]
<i>jo</i> [jo]	<i>wellness</i> [ˈwɛlnɛs]
<i>jubel</i> [ˈjublɐ]	

Øvelse 6.16: Triftonger og tetraftonger**Triftonger:**

[j]+vokal+[ɛ]	[w]+vokal+[ʊ]	vokal+[ɛ]+[ʊ]	[j]+vokal+[ɪ]	[w]+vokal+[ɪ]
<i>Jørn</i> [jœɛ̯n]	<i>wow!</i> [wɔʊ̯]	<i>hvirv!</i> [viɛ̯ʊ̯]	<i>jeg</i> [jɔɪ̯]	<i>Wales</i> [wɛɪ̯ls]
<i>fjor</i> [fjoɛ̯]		<i>hverv</i> [væɛ̯ʊ̯]		<i>wi-fi</i> [ˈwɪfɪ]
<i>tjur</i> [tjuɛ̯]		<i>dværg</i> [dvæɛ̯ʊ̯]		
<i>stjerne</i> [ˈsdjæɛ̯nə]				

Tetraftong:

[j]+vokal+[ɛ]+[ʊ]
<i>bjerg</i> [bjæɛ̯ʊ̯]

7. Stød

Øvelse 7.1: Hvilke ord har stød?

Stød	gælder	mænd	men (sb.)	løst (vb.)	lyst (vb.)	kål	hæst
Ikke stød	gæller	men (konj.)		lyst (sb.)	lyst (adj.)	kul	hest
Stød	nået	Rie	ledt (vb.)	tænder (sb)			
Ikke stød	noget	rige	lidt (adv./vb.)	tænder (vb)			

Øvelse 7.2: Stødtegnets placering

[k ø:² e n ə] *køerne*, [k j ø l² e] *Kjøller*, [s g j a l²] *skjald*, [f ɛ:² l] *fæl*, [h ɛ l²] *held*, [h e:² l] *hel*, [h i l² s] *hils*, [f i:² l] *fil*, [f y l²] *fyld*, [f y:² n] *Fyn*

Øvelse 7.3: Stødbasis

	Gruppe A, ikke stødbasis	Gruppe B, stødbasis med lang vokal	Gruppe C, stødbasis med kort vokal og sonorant
Stød		<i>båd</i> ^{*1} , <i>ko</i> , <i>får</i> , <i>ris</i> , <i>lim</i> , <i>sul</i>	<i>tand</i> , <i>ung</i> , <i>ring</i> , <i>lam</i> , <i>slid</i> (vb.), <i>hov</i> (sb.), <i>røv</i> (sb.), <i>hov</i> (interj.), <i>plov</i> , <i>rev</i> (vb.), <i>rul</i>
Ikke stød	<i>tryk</i> , <i>kat</i> , <i>hest</i> , <i>for</i> , <i>til</i> , <i>hos</i> , <i>fos</i> , <i>niveau</i>	<i>fleece</i> ^{*2} , <i>team</i> , <i>pool</i>	<i>stød</i> (sb.), <i>rov</i> , <i>rev</i> (sb.), <i>slid</i> (sb.)

*1 Nogle kan have kort vokal i *båd*.

*2 Nogle kan have stød i *fleece*.

Bemærk: Ikke stød i *fleece*, *team*, *pool* fordi de er fremmeord, dvs. ikke (helt) tilpasset danske stødregler.

Øvelse 7.4: Hvornår skal et ord have stød?

- Strukturerne i (1) og (2) mangler stødbasis og udtales ikke med stød.
- Ord der ender på kort vokal plus stemt konsonant plus endnu en konsonant, har altid stød i standardudtalen af danske ord – jf. *mælk*, *tank*, *høvl* og mange flere. Der er dog regiolektter hvor der ikke er stød i disse ord – se kapitel 12. Og reglen gælder ikke hvis den sidste konsonant er et genitiv-s som i *tals* (genitiv af *tal*, udtales uden stød).
- Ord der ender på kort vokal plus stemt konsonant plus schwa, har aldrig stød – jf. *Hanne*, *vende*, *kalde*, *komme*, *høvle* Reglen gælder dog ikke ord med forstavelser som *be-*, *ind-* og *af-*, jf. *bekende*, *indkalde*, *afhøvl* m.fl. – medmindre man har vstdansk stød.
- Ord der ender på kort vokal plus stemt konsonant, findes både med og uden stød – fx *ven* uden stød men *vend* med stød; *tal* uden stød, men *hal* med stød; imperativ *kom!* uden stød, men datid *kom* med stød.

Øvelse 7.5: Hvilke stavelser har stød?

'anas	'kiwi	a'gurk	'mango	man'grove	appel' sin
'kokos nød	manda' rin	'hånd bold	'tennis	'badminton	
'bowling	'basketball	'lang bold	ka'rate	' roning	
'vandpolo	formel '1- løb	'stangs spring			

8. Tryk

Øvelse 8.1: Tryk i nonsensord

'skvalpe, ro'dilje, 'bisle, 'sungestøl, klakke'rere, 'tole, de'spon

Øvelse 8.2: Hvilke stavelser har tryk?

'alle (pron.), al'le (sb.), appel'sin, cour'gette, falde-på-'halen, 'fløde, 'hale, ja'loux, 'jammer, 'jammerlig, 'jamre, jubi'læum, ka'daver, 'kefir, kom'mode, me'lon, mu'seum, 'palle, pi'lates, 'plasma, ra'gout, sol'dat, 'visa, 'ymer, 'yoga, 'yoghurt

Øvelse 8.3: Tryk i flerstavelsesord

	2-stav.	3-stav.	4-stav.	5-stav.	6-stav.
Første	doven	himmerig	menneskene	kaffeslabberas	helvedesmaskine/afmystificere
Anden	Hobro	letsindig	fortielse	umenneskelig	tilsidesættelse
Tredje		tummelumsk	kæledægge	ufravigelig	utaknemmelighed
Fjerde			Frederiksberg	helligtrekonger	identiterte
Femte				improvisation	
Sjette					epidemiolog

Øvelse 8.4: Distinktivt tryk

- **Ikke minimalpar:** *ballet* (et bal) – *ballet* (en kunstform) ['bal'ð ba'lɛd], *humor* – *tumor* ['hu:me 'tu:me], *marmor* – *mormor* ['ma:ʔmoɔ 'mɔ:ʔmoɔ], *Nivå* – *niveau* ['ni:vɔ:ʔ ni'vo], *pote* – *pate* ['po:də pa'te], *Rigmor* – *rigmand* ['vi:moɔ 'ri:manʔ], *sago* – *ragu* ['sæ:go ʁa'gu], *statistiker* – *statistikker* [sda'tisdige sdadi'sdige]
*Hvis man har [t]-udtale i *statistikker*, er der et minimalpar.
- **Minimalpar:** *fåmælt* – *formelt* ['fɛmɛl't fɛ'mɛl't], *opstanden* (en opstand) – *opstanden* (af opstå) ['ɔbsdanʔɳ ɔb'sdanʔɳ], *subjekt* (= grundled) – *subjekt* (nedsættende betydning) ['subjɛgd su'bjɛgd], *tablet* (en pille) – *tablet* (fx en i-Pad) [ta'blɛd 'tablɛd]*
**Tablet* (en pille) kan have [ɑ]-udtale i første stavelse, og så er det ikke et minimalpar.

Øvelse 8.5: Tryk og afledning

- (a) Hovedtrykket bevares på stamme: 'alder**dom**, 'morsom**hed**, 'p**irring**, 'skab**else**, 'skab**ning**
 (b) Affikset bevirker at trykket flyttes: paki' **stansk**, para' **disisk**
 (c) Affikset bærer hovedtrykket: difton' **gere**, ner' **vøs** (jf. *nerve*), rekto' **rat**, violi' **nist**

Øvelse 8.6: Hovedtryk og bitryk

- (1) Hovedtryk på førsteleddet og bitryk på andetleddet: 'g**ennem**, sig**tig**, **hed***, 'o**ver**, vis, **mand**, 'vis, **mand**, 'y**ndlings**, tek**niker**, 'y**ndling**stek, **nikker**, 'o**verfølsom** ('for følsom').
 (2) Som (1) men ikke hovedtryk på første stavelse i førsteleddet: ek' **samensbe**, vis, fone' **tik**under, vis**ning**, ortogra' **fi**-kursus, pro' **fessor**, væ**lde**
 (3) Hovedtryk på andetleddet: aller' **kæreste**, brintover' **ilte**, dippe' **dut**, forud' **sætning******,** garderhu' **sar**, grøn' **ærter**, himstre' **gims**, kruse' **dulle**, rød' **bede**, suppe' **das**, vel' **signelse**, åben' **baring**, over' **følsom** ('ikke immun').

* Kan have hovedtryk på andetleddet: gennem' **sigtighed**

** Kan have hovedtryk på førsteleddet: 'forud**sætning**

Øvelse 8.7: Enhedstryk

- (a) 'falde i 'vandet (falde mens man befinder sig i noget vand) – falde i 'vandet (falde ned i noget vand)
 (b) 'køre 'bilen (køre en bestemt bil) – køre 'bil (være i stand til at køre, køre i hvilken som helst bil)
 (c) 'gå i 'skole (begive sig hen til en skole på gåben) – gå i 'skole (være under uddannelse)
 (d) 'stå på 'hovedet (er i omvendt positur, dvs. med kroppens vægt hvilende på hovedet og benene opad) – stå på 'hovedet (fx have travlt)
 (e) 'stå 'op (befinde sig i normal, opretstående position) – stå 'op (rejse sig fra sengen)
 (f) 'slå sig på 'flasken (få ondt ved berøring af flaske) – slå sig på 'flasken (blive alkoholiker)

9. Tonegang

Øvelse 9.1: Lav din egen sætning

Brug denne skabelon: **dum**-da **dum**-da-da-da-da-da **dum**-da-da-da **dum**.

Fx

- **Vor** es **pind** e mad der smag er **bed** re end klo **rin**
 - **Børn** fra **ov** er klas sen spil ler **ger** ne vi o **lin**
-

Øvelse 9.2: Intonationskontur – i en københavnsk udtale

Husk kaffe, kopper og kage!

Husk kaffekopper og kage!

- I det sammensatte ord *kaffekopper* er der kun ét hovedtryk, og derfor binder tonegangen i trykgruppen alle stavelserne sammen til én enhed: Den betonedede stavelse (*kaf*) har en relativt lav grundtone. Den efterfølges af et spring op til en højere tone i den første ubetonedede stavelse (*fe*) hvorefter grundtonen falder jævnt gennem de to stavelser i *kopper*.
 - I en opremsning af *kaffe* og *kopper* er der to hovedtryk (på *kaf* og *kop*), og derfor er der to spring op i grundtonen, fra *kaf* til *fe* og fra *kop* til *per*. Desuden vil grundtonen i *kop* være lavere i opremsningen end i det sammensatte ord, også selvom grundtonen er begyndt at falde i det sammensatte ord.
-

10. Når lyde sættes sammen til stavelser

Øvelse 10.1: Tilladte stavelsesstrukturer

- Tilladt stavelsesstruktur: [klyb druf bluð]
- Ikke tilladt stavelsesstruktur: [mføs ðyf pmid pufj mɔfj]

Regelbrud

- [pmid] bryder med den regel der siger at konsonanterne i en initial to-konsonant-klynge skal have forskelligt artikulationssted.
 - [mføs pufj mɔfj] bryder med reglen der siger at sonoranter skal stå nærmere vokalen i stavelsen end obstruenter.
 - [ðyf] er ikke et muligt ord i dansk fordi [ð] ikke kan stå først i en stavelse (se kapitel 5).
-

11. Processer i sammenhængende tale

Øvelse 11.1: Identificér naturlig schwa-assimilation

Naturlig assimilation	Ikke så naturlig assimilation
<i>køkken, finde, suge, gammel, sjove, usselt, mange, vinkel, satellit</i>	<i>sættes, Birgitte, kattermad, smukkeste, kaffekop</i>

Øvelse 11.2: Lydskriv med schwa-assimilation

- Type 1 Schwa-vokal efter vokal:**
snige ['sni:i], *søge* ['sø:ø], *kage* ['kæ:æ], *stigen* ['sdi:in]
- Type 2 Schwa-vokal før sonorant:**
bussen ['busŋ], *kittel* ['kidl], *bossen* ['bɔsŋ]
- Type 3 Schwa-vokal efter sonoranter som ikke er halv vokaler:**
måle ['mɔ:ɔ], *onde* ['ɔnŋ], *finde* ['fenn], *kedelig* ['ke:ðli], *kendelse* ['kenn|sə], *stråle* ['sdɛ:ɔ]
- Type 4 Schwa-vokal efter en halv vokal:**
skæve ['sgɛ:ɔ], *høje* ['hɔ:ɔ], *krage* ['kva:ɔ], *kvaje* ['kva:ɔ], *mågen* ['mɔ:ɔŋ], *fløve* ['flɔ:ɔ]

Øvelse 11.3: Ledsagende assimilation

Uden ledsagende konsonantassimilation

- hare* ['ha:a], *snarere* ['snaaa], *harer* ['ha:a], *kunden* ['kɔnŋ], *tolden* ['tɔlŋ], *kanden* ['kann], *stalden* ['sdalʔŋ], *tårer* ['tɔ:ɔ], *såre* ['sɔ:ɔ].

Med ledsagende konsonantassimilation

- Til labial konsonant: *toppen* ['tɔbŋ], *lommen* ['lɔmŋ], *dråben* ['dɛɔ:bŋ], *suppen* [sɔbŋ], *lampen* ['lambŋ].
- Til velær konsonant: *sækken* ['sɛgŋ], *stakken* ['sdagŋ], *ungen* ['ɔŋŋ], *væggen* ['vɛ:ʔgŋ], *lunken* ['lɔŋgŋ].

Øvelse 11.4: Naturlig schwa-assimilation

(a) *enkle-enkel, rustne-rusten, stjerne-stjernen, etage-etagen, linje-linjen, pukle-pukkel, mangle-mangel, cykle-cykel*

- Udlydende *-e* forsvinder ikke (i almindelig distinkt tale), men *-e* mellem to konsonanter *gør* (*enkel, rusten*). Det er ikke pga. umulig lydstruktur at udlydende schwa ikke forsvinder, vi kan jo godt have [syg] for *cykle*. Det er heller ikke pga. bøjning, fx er variantformerne *cykle-cykel* og *mangel-mangle* ikke bøjningsformer af hinanden.
- Årsagen skal findes i regler der går ud fra stavelsesgrænse og nabosonorant eller ej. Således må stavelsesgrænsen for *cykle* være *cykl-e* og for *cykel* *cyk-el*.

(b) *smukkeste, letteste, spøgelse, tjeneste, pengene, hundene, bilerne*

- Sidste schwa forsvinder ikke, medmindre ret udistinkt tale.
- Første schwa [ə] forsvinder hvis der er en sonorant som nabolyd (*spøgelse, tjeneste, pengene, hundene*).
- Åbent schwa [e] forsvinder ikke i denne stilling (*bilerne*).
- Hvis der er obstruenter som nabolyde (*smukkeste, letteste*), bevares schwa.

(c) *Josefine-fine, Signe-velsigne, Jane-bane, Mette-slette*.

- Proprier har mindre tendens til schwa-assimilation, og schwa-reduktion [josə'fi:ŋ/jos'fi:ŋ 'si:ŋ 'jæ:ŋ mɛd] vil ikke være almindelige udtaler af *Josefine, Signe, Jane, Mette*. Schwa kan derimod sagtens forsvinde i *slette* i fx sætningen *du skal slette den*. Som adjektiv nok ikke, fx *de er nogle slette fyre*.

Øvelse 11.5: Elision

1. række: Faktisk, reduceret udtale. 2. række: Udtalerne i DDO, suppleret med forventet trykfordeling. 3. række: Ortografi med markeret kontraktion.

det skulle egentlig også have en blomst, den kan jeg ikke finde

[de 'sgwe:?'nɪʌs	'hæ:ʔŋ	'blɒmʔsd	'dɛŋ	'kjɛg	'fɛŋ]
[de sɟu 'ejʔɛndli 'ɫs	'hæ:ʔɛn	'blɒmʔsd	'dɛnʔ	kɑ jɔɪ 'ɛg	'fɛnə]
det skulle_egentlig_også	have_en	blomst	den	kan_jeg_ikke	finde

- Røde segmenter er faldet bort, dvs. er elideret. Gulede segmenter viser anden form for spontantalefænomen.
- DDO har disse etablerede variantformer: *skulle* ['sgulə sɟu], *også* ['ɫsə ɫs], *den* [dɛnʔ dɛn], *kan* [kɑnʔ kɑ] og *ikke* ['ɛgə ɛg].

Øvelse 11.6: Elision og lenition

ærgrede:

[æɐ̯ɹ̥ð̥]	Schwa-assimilation af <i>-ede</i> [əðə] til [ð̥ð̥] og elision af ene af to sammenstødende [ð̥]'er.
[æ:ɹ̥ð̥]	Lenition af [ɐ̯].
[æ:ð̥]	Elision af halvvokal [ɹ̥] foran [ð̥].
[æð̥]	Lenition: Vokalforkortelse og stavelsestab.

jeg er i øvrigt ...:

[jɑæiøɹ̥id]	I forhold til distinkt udtale elision af [ɹ̥] i <i>jeg</i> , af [ɐ̯] i <i>er</i> og af [ɹ̥] i <i>øvrigt</i> .
[jɑøɹ̥ɹ̥ɹ̥d]	Elision af vokal [æ] mellem to andre vokaler og af [i] mellem halvvokal og [d].
[jɑøɹ̥ɹ̥d]	Elision af [ɹ̥] mellem vokal og anden halvvokal; assimilation af palatal [j] af [ɑ] til [a].

Øvelse 11.7: Sådan og reduktion

- *Sådan!* – Udråbsord: ['sʌ'dan] nok den mest almindelige.
- *Sådan gør man det bare.* – Mådesadverbium: Alle fire vil kunne gå an.
- *Man gør bare sådan.* – Mådesadverbium: ['sʌdŋ] nok mest almindeligt.
- *Han har købt sådan en flot cykel* – Mådesadverbium: ['sʌdŋ] nok mest almindeligt.
- *En sådan cykel vil jeg også have* – Adjektiv: ['sʌ'dan 'sʌdŋ] nok mest almindeligt.
- *Han er sådan lidt underlig, synes jeg.* – Holdnings- eller mådesadverbium: [sʌn sŋ] nok mest almindelige.
- *Vi var bare ude at drikke nogen øl, og sådan noget.* – Påhængsudtryk (og *sådan noget*): [sŋ] nok mest almindeligt.

Øvelse 11.8: Egentlig og reduktion

- *jeg skulle egentlig* ['e:ʔenli] *have købt ind på vej hjem.*
Nok ikke mange andre ledsagende reduktionsfænomener, og ok med de etablerede, trykssvage kortformer af *jeg* [jɑ] og *skulle* [sgu].
- *jeg skulle egentlig* ['e:ʔni] *have købt ind på vej hjem.*
Fx kontraktion af *jeg skulle* [jsgwə], lenition af *have* [ha] til [hə], nasalering af [e] i *ind* [ẽ].
- *jeg skulle egentlig* ['e:ʔi] *have købt ind på vej hjem.*
Fx kontraktion af *jeg skulle* [jsgwə], eventuel også med *egentlig*, reduktion af *have* [ha] til [ə], elision af [n] og nasalering af [e] i *ind* [ẽ], lenition af [p] i *på* til [β], elision af [ɹ̥] i *vej* [va].

Øvelse 11.9: Identificér reduktion

Første række: Sætningen i ortografi (kursiveret). Anden række: Faktisk udtale. Tredje række: Referenceudtale i DDO, bemærk evt. etablerede kortformer.

Overstreget med gult = Afvigelse fra referenceudtale.

når du starter ved start så skal du forbi en afbrændt skov

[nʌ	rʊ	'sda:ʀe	ve	'sda:ʔd	'sə	sgɪ	rʊ	fə'bi:ʔ	en	'aʊbʁanʔd	'sgʁʊʔ]
[no	du	'sda:de	ve	'sda:ʔd	'sʌ	sga	du	fʌ bi:ʔ	en	'aʊbʁanʔd	'sgʁʊʔ]

- **Lenition, konsonanter:** [d] -> [r]. Alle i trykssvage (funktions)ord eller sidst i en stavelse.
- **Lenition, vokaler:** [ʌ] -> [ə], [a] -> [ɪ]. Alle i trykssvage ord eller i funktionsord (*så*, *konj.*)
- Trykstærke indholdsord viser ingen reduktioner.

jamen altså det er jo ikke fordi der er nogen der er uenige

[m]	as	deʊ	'eg	fʌ'di	de	'noŋ	de	u'e:ʔnii]
[jamen	a se	de æg jo	'eg	fʌ'di:ʔ	da æg	'no: on	da æg	u'e:ʔnii]
<i>jamen</i>	<i>altså</i>	<i>det_er_jo</i>	<i>ikke</i>	<i>fordi</i>	<i>der_er</i>	<i>nogen</i>	<i>der_er</i>	<i>uenige</i>

Kontraktion:

- Ved kombination af foreløbigt subjekt *der* og *er*
- Ved kombination af samme + *jo*

Elision:

- Af hel stavelse [ja] i *jamen*.
- Af hel (final) stavelse og af [l] før anden konsonant i *altså*; [as] skulle måske overvejes som etableret kortform?
- Af *er* i kontraktionsformerne, uden erstatningsforlængelse.
- Af hel stavelse i *nogen*.

Lenition:

- [mɛn] i *jamen* svækkes til blot stavelsesbærende [m].
- *jo* [jo] svækkes til halvokal i kontraktionsformen [deʊ] *der er jo*.
- Lang vokal i *nogen* [no:-] svækkes til kort vokal, og stavelsen indikeret med [on] svækkes til en velær nasalkonsonant.

Andet:

- [on] bliver til velær nasal [ŋ] i *nogen*. Det velære element er nok en rest fra det gamle og for længst eliderede intervokaliske *g*. ['noŋ] burde nok overvejes som etableret kortform.
- To af de trykstærke ord, de indholdsmæssigt vigtigste i sætningen, er ikke reducerede (*ikke*, *uenige*).

12. Udtalevariation

Øvelse 12.1: Apokope

Nogle ord vil formentlig have større tendens til apokope end andre:

- Størst tendens til apokope er *bluse* (se afsnit 11.1 om schwa-assimilation) samt *ikke*. *Lille* vil formentlig for de fleste have schwa-assimilation, men stadig to stavelser ['lilɪ].
- De øvrige vil formentlig variere afhængig af hvor man er opvokset, altså med større tendens til apokope i Vestdanmark end i Østdanmark.
- *Passe* vil formentlig have apokope i svagtryksforbindelsen *„passe 'godt 'på*, men ikke nødvendigvis som trykstærkt i sætningen nedenunder.

Øvelse 12.2: Ord med og uden stød

- Det kunne være ord som: *puls*, *klint*, *hamp*, *kælk*, *pult*, *bænk*, *hank* m.fl.
- Følgende ord er ikke af typen sonorant+obstruent: *vind* (kun én konsonant, nemlig sonoranten [n]), *hops* (to obstruenter [bs]), *fil* (kun én konsonant, nemlig sonoranten [l]).

Øvelse 12.3: Hvem er du?

- betale*, *begribe*, *fortælle*: Hører til typen af toleddede ord der har fx *be-*, *for-* og *af-* som forstavelse, og som i mange former for jysk og fynsk ikke har stød i andetleddet, hvorimod standardsproget har.
- mælk*, *telt*, *slank*: Hører til gruppen sonorant+obstruent, dvs. minus stød = vestdansk.
- endnu*, *vi*; *gammelsulten*, *tokrone*: Stød = sjællandsk.
- sovet*, *prøvet*, *drejet*: Hører til gruppen af svage verber i supinumform med [-ʊ-] eller [-ɪ-] som ofte har stød i jysk.

Øvelse 12.4: -et-endelsen

- *brødet* ['bʁœðʔəd], *buddet* ['buðʔəd] og *badet* ['baðʔəd] har alle et [ð] i stammen, altså før endelsen *-et*.
- Lydskrift: *brølet* ['bʁœ:ʔləð] eller ['bʁœ:ləð] alt efter om det er substantiv eller verbum, *dykket* ['døgəð], *hjulet* ['ju:ʔləð] eller ['ju:ləð] alt efter om det er substantiv eller verbum, *dummet* ['dʊməð], *banet* ['bæ:nəð] og *bakket* ['bagəð]
- Hvis de første udtales med [əð], får man to gange [ð] efter hinanden, dvs. *brødet* ['bʁœðʔð], *buddet* ['buðʔð] og *badet* ['baðʔð], hvilket også er en almindelig standardudtale, men altså ikke den eneste.

Øvelse 12.5: or-udtaler

Standardudtalen (if. Den Danske Ordbog): *solsort* [oɕ], *morter* [o:], *morder* [oɕ], *pore* [o:e], *porre* [o:e] eller [o:].

Øvelse 12.6: Hvor moderne er du?

- (1) Primært [u] = ældre, primært [o] = yngre udtale.
 - (2) Primært almindeligt blødt d = ældre udtale eller "mørkt" blødt d = yngre. Fusion mellem vokalen og [ð] = yngre.
 - (3) Primært [ɛ] = ældre, primært [ʌ] = yngre, bortset fra *Strøget* som næsten altid udtales [ʌ], også i ellers ældre sprogbrug.
-

Øvelse 12.7: Træk ved multietnolekt

Ordet skal altså indeholde palataliseret /t/ og ustemt /r/, samt stødløshed hvor der ellers kunne være stød i standarddansk. Det kan fx være et ord som *gruppetid*, udtalt i multietnolekt: [ˈgʁøbə, tʰið], ungt standarddansk: [ˈgʁøbə, tiðʔ] (bemærk også den 'yngre' sænkning af [u] i *gruppe-* til [o].)

Øvelse 12.8: Fortungevokaler og variation

Standarddansk udtale if. *Den Danske Ordbog*:

- **[i] eller [e]**: [e] *midt, vindue, fik, persille, ind, sidde, himmel*; [i] eller [e]; *bitter*
 - **[e] eller [ɛ]**: [e]: *elefant*; [ɛ]: *penge, engelsk, længe, seng, hænge, fængsel*; [e] eller [ɛ]: *endnu*
-